

مقدمه

در این مقاله، ما قدم به دنیای تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی از طریق نگاهی عمیق به نسبت‌های مالی خواهیم گذاشت تا درک کنیم چگونه اطلاعاتی که به طور مستقیم در ترازنامه، صورت سود و زیان، و صورت جریان وجوه نقد نشان داده نمی‌شود، می‌توانند آشکار شوند. نسبت‌های مالی به ما کمک می‌کنند پرسش‌هایی نظیر اینکه آیا داشتن مقدار زیادی نقدینگی برای شرکت مطلوب است، یا اینکه آیا شرکت قادر به بازپرداخت هزینه‌های بهره تسهیلات خود می‌باشد، و مدت زمان لازم برای انجام چرخه عملیاتی شرکت چقدر است، را به دقت پاسخ دهیم. برای کسانی که با مفاهیم ابتدایی صورت‌های مالی آشنایی ندارند، توصیه می‌شود ابتدا با مقاله‌ای درباره ترازنامه و اصول آن آشنا شوند. تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی چیست؟

یکی از اجزاء اساسی فرایند تحلیل بنیادی، بررسی و تفسیر صورت‌های مالی شرکت‌ها است. تحلیلگران در این مرحله، با ارزیابی دقیق صورت‌های مالی و محاسبه نسبت‌های مالی مختلف از طریق اطلاعات موجود، به درک عمیقی از وضعیت مالی شرکت دست می‌یابند. مثلاً، نسبت جاری که از تقسیم دارایی‌های جاری به بدهی‌های جاری به دست می‌آید، قابلیت شرکت در پرداخت بدهی‌های کوتاه‌مدت خود را نشان می‌دهد.

این تجزیه و تحلیل نه تنها اجازه می‌دهد تا عملکرد شرکت را در مقایسه با استانداردهای صنعتی ارزیابی کنیم، بلکه درک عمیق‌تری از جنبه‌های غیرقابل مشاهده از صورت‌های مالی را نیز فراهم می‌آورد. تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی از طریق رویکردهای مختلفی انجام می‌گیرد که هر یک ابعاد متفاوتی از سلامت مالی و استراتژی‌های شرکت را برجسته می‌سازد. در ادامه، به برخی از این روش‌ها و چگونگی به‌کارگیری آن‌ها در تحلیل صورت‌های مالی خواهیم پرداخت.

۱- تجزیه و تحلیل افقی

تجزیه و تحلیل افقی، روشی است که برای مقایسه تغییرات اقلام صورت‌های مالی شرکت‌ها در دوره‌های زمانی مختلف به کار می‌رود. این روش با انتخاب یک دوره زمانی به عنوان سال پایه و مقایسه دوره‌های بعدی نسبت به آن، به محاسبه درصد تغییرات در هر یک از اقلام مالی می‌پردازد. مثلاً، با انتخاب سال ۱۳۹۸ به عنوان سال پایه برای ترازنامه یک شرکت، می‌توان تغییرات درصدی در سال‌های بعدی را نسبت به این سال محاسبه کرد. این روش امکان مقایسه و بررسی روند تغییرات و وضعیت شرکت در مقایسه با رقبا و صنعت را فراهم می‌آورد.

۲- تجزیه و تحلیل عمودی

در این حالت با مبنا قرار دادن یک یا چند قلم از اقلام صورت های مالی اقدام به محاسبه سهم هر قلم از مبنای خود می‌نماییم. به طور مثال در صورت سود و زیان معمولاً فروش به عنوان مبنا در نظر گرفته می‌شود و سایر اقلام صورت سود و زیان به صورت درصدی از فروش محاسبه می‌شوند.

۳- تجزیه و تحلیل روند

در بررسی روند اقدام به محاسبه میزان رشد یا افت اقلام صورت مالی نسبت به دوره مشابه قبلی خود و یا سال پایه می‌نماییم. بررسی روند در هر دو روش تجزیه و تحلیل افقی و عمودی کاربرد دارد به طور مثال اگر اقدام به بررسی روند نسبت بهای تمام شده به فروش نماییم از وضعیت حاشیه سود ناخالص شرکت در گذر زمان مطلع می‌گردیم.

تجزیه و تحلیل صورت های مالی

نسبت های مالی چیست؟

مرحله دیگری از تجزیه و تحلیل صورت های مالی مربوط به محاسبه نسبت های مالی می باشد. نسبت های مالی از تقسیم ارقام موجود در صورت های مالی بر یکدیگر به دست می آیند. به عبارتی نسبت های مالی ارقام موجود در صورت های مالی را به زبان ساده تر و قابل فهم بیان می کنند.

انواع نسبت های مالی

نسبت های مالی را می توان به چهار دسته تقسیم کرد:

۱- نسبت های نقدینگی

۲- نسبت های فعالیت (کارایی)

۳- نسبت های اهرمی (بدهی)

۴- نسبت های سودآوری

در ادامه به بیان مهم ترین نسبت ها می پردازیم:

نسبت های نقدینگی

نسبت های نقدینگی معیارهایی هستند که توانایی یک شرکت برای پرداخت بدهی های کوتاه مدت خود با استفاده از دارایی های نقدی یا نقد شونده را ارزیابی می کنند. این نسبت ها شامل نسبت جاری، نسبت آتی و نسبت نقدی هستند و به تحلیلگران مالی کمک می کنند تا درک بهتری از وضعیت نقدینگی و آمادگی شرکت برای مواجهه با تعهدات کوتاه مدت داشته باشند.

نسبت جاری

این نسبت از تقسیم دارایی های جاری به بدهی های جاری شرکت بدست می آید. نسبت جاری به عنوان شاخصی جهت سنجش توان بازپرداخت بدهی های جاری (تعهدات کوتاه مدت) از محل دارایی های جاری مورد استفاده قرار می گیرد. نسبت جاری بین یک و دو را به عنوان وضعیت مطلوب نقدینگی شرکت در نظر می گیرند. هر چند باید در نظر داشت که نسبت های مالی نیز به صورت مطلق و صفر و یکی بیان نمی شوند بلکه نسبت های هر شرکت باید با میانگین صنعت خود نیز مقایسه شود.

$$\text{نسبت جاری} = \frac{\text{دارایی های جاری}}{\text{بدهی های جاری}}$$

نسبت آتی

از آنجایی که دارایی ها در ترازنامه بر اساس میزان نقدشوندگی خود دسته بندی می شود و موجودی مواد و کالا و پیش پرداخت ها از قدرت نقدشوندگی کمتری برخوردارند بنابراین این دو قلم را از دارایی های جاری کسر نموده و مانده را تقسیم بر بدهی های جاری می نماییم. میزان مطلوب این نسبت بالاتر از یک است.

تجزیه و تحلیل صورت های مالی

$$\text{نسبت آنی} = \frac{(\text{پیش پرداخت ها} + \text{موجودی کالا}) - \text{دارایی های جاری}}{\text{بدهی های جاری}}$$

نسبت وجه نقد

این نسبت مالی به عنوان یکی از شاخص های کلیدی نقدینگی شناخته می شود که توجه ویژه ای به دارایی های بیشتر نقد شونده نسبت به آنچه در نسبت های جاری و آنی است، دارد. برای محاسبه این نسبت، کل موجودی های نقدی به اضافه سرمایه گذاری های کوتاه مدت را بر کل بدهی های جاری تقسیم می نماییم.

$$\text{نسبت وجه نقد} = \frac{\text{موجودی نقدی} + \text{سرمایه گذاری کوتاه مدت}}{\text{بدهی های جاری}}$$

نسبت های فعالیت (کارایی)

نسبت های کارایی، که گاهی اوقات به عنوان نسبت های فعالیت شناخته می شوند، به اندازه گیری کارآمدی یک شرکت در استفاده از منابع و دارایی های خود برای تولید و فروش می پردازند. این نسبت ها بینش های ارزشمندی را در مورد توانایی شرکت در مدیریت منابع مالی و عملیاتی خود ارائه می دهند.

نسبت گردش دارایی

یکی از کلیدی ترین نسبت های کارایی، نسبت گردش دارایی است. این نسبت نشان دهنده بهره وری بازده شرکت از دارایی هایش در ایجاد درآمد است. برای محاسبه این نسبت، کل درآمد حاصل از فروش را بر کل دارایی های شرکت تقسیم می کنیم. نسبت گردش دارایی بیانگر آن است که شرکت چگونه می تواند از هر واحد دارایی برای تولید فروش و درآمد استفاده کند. به طور کلی، نسبت بالاتر نشان دهنده کارایی بیشتر در استفاده از دارایی ها برای افزایش درآمدها می باشد.

$$\text{نسبت گردش دارایی} = \frac{\text{فروش خالص}}{\text{دارایی های ثابت}}$$

نسبت گردش موجودی کالا

نسبت گردش موجودی، یکی دیگر از نسبت های کلیدی کارایی، از طریق تقسیم بهای تمام شده کالاهای فروخته شده بر میانگین ارزش موجودی کالا محاسبه می شود. این نسبت، نشان دهنده سرعت یک شرکت در تبدیل موجودی های خود به فروش و در نهایت به درآمد است. پایین بودن این نسبت حاکی از آن است که شرکت در تبدیل موجودی های انبار به محصول و در نهایت فروش آن سرعت پایینی دارد. بالا بودن این نسبت نشان دهنده کارایی شرکت در تبدیل مواد اولیه به محصول و فروش آن است.

$$\text{نسبت گردش موجودی کالا} = \frac{\text{بهای تمام شده ی کالای فروش رفته}}{\text{متوسط ارزش موجودی کالا}}$$

نسبت های اهرمی

نسبت های اهرمی برای ارزیابی توانایی شرکت در باز پرداخت بدهی های میان مدت و بلند مدت خود مورد استفاده قرار می گیرند. این نسبت ها نه تنها بینش هایی در مورد میزان بدهی شرکت نسبت به سرمایه اش فراهم می کنند بلکه درکی از ساختار سرمایه شرکت و استراتژی های تامین مالی آن را نیز ارائه می دهند.

نسبت بدهی

فرمول نسبت بدهی از طریق تقسیم کل بدهی های شرکت بر کل دارایی های آن به دست می آید. این فرمول به ما می گوید چه درصدی از دارایی های شرکت از طریق بدهی تامین مالی شده اند. نسبت پایین نشان دهنده استفاده کمتر از اهرم مالی است، در حالی که نسبت بالا نشان دهنده وابستگی بیشتر به بدهی می باشد که این مورد باعث افزایش ریسک مالی و ریسک ورشکستگی می شود، که می تواند هزینه های مالی را افزایش داده و بر سود خالص تأثیر بگذارد.

$$\text{نسبت بدهی} = \frac{\text{کل بدهی}}{\text{کل دارایی}}$$

نسبت بدهی به حقوق صاحبان سهام

این نسبت مالی، که به نسبت کل بدهی به ارزش ویژه (حقوق صاحبان سهام) معروف است، با تقسیم مجموع بدهی های یک شرکت بر کل حقوق صاحبان سهام محاسبه می شود. این فرمول ارتباط میان میزان بدهی شرکت و سرمایه ای که صاحبان سهام در آن سرمایه گذاری کرده اند را نشان می دهد. نسبت کمتر، نشان دهنده این است که شرکت به نسبت کمتری به بدهی وابسته است و بیشتر از سرمایه خود برای تامین مالی استفاده می کند، که این به طور کلی از دیدگاه سرمایه گذاران مطلوب تلقی می شود.

$$\text{نسبت بدهی به حقوق صاحبان سهام} = \frac{\text{کل بدهی}}{\text{حقوق صاحبان سهام}}$$

ضریب مالکانه

نسبت مالکانه، که از تقسیم حقوق صاحبان سهام بر کل دارایی ها به دست می آید، نشان دهنده سهم حقوق صاحبان سهام در کل تامین مالی دارایی های شرکت است. این نسبت مالی میزانی را که صاحبان سهام در ایجاد و توسعه دارایی های شرکت سرمایه گذاری کرده اند، نشان می دهد. نسبت بالاتر به معنای آن است که شرکت در مقایسه با استفاده از بدهی، بیشتر بر سرمایه خودی تکیه کرده است.

$$\text{نسبت مالکانه} = \frac{\text{ارزش ویژه}}{\text{کل دارایی}} \times 100$$

تجزیه و تحلیل صورت های مالی

نسبت های سودآوری

نسبت های سودآوری شاخص های کلیدی هستند که میزان موفقیت یک شرکت در تولید سود از فعالیت های خود را ارزیابی می کنند.

حاشیه سود ناخالص

این نسبت، از طریق تقسیم سود ناخالص (تفاوت بین درآمد فروش و بهای تمام شده کالای فروش رفته) بر کل درآمد حاصل از فروش به دست می آید. این نسبت به صورت درصدی ارائه شده و میزان سودآوری شرکت از فروش کالاها یا خدمات خود را نشان می دهد. حاشیه بالاتر نشان دهنده این است که شرکت توانایی بیشتری در کسب سود از فروش هر واحد از کالاها یا خدمات خود دارد، که می تواند نشانگر کارایی بالا در مدیریت هزینه های تولید یا توانایی در فروش محصولات با قیمت بالاتر باشد.

$$\text{نسبت حاشیه سود ناخالص} = \frac{\text{سود ناخالص}}{\text{فروش}}$$

حاشیه سود عملیاتی

حاشیه سود عملیاتی با تقسیم سود عملیاتی بر درآمد کل (فروش) حاصل می شود و میزان سودآوری فعالیت های اصلی شرکت از فروش را نشان می دهد.

$$\text{نسبت حاشیه سود عملیاتی} = \frac{\text{سود عملیاتی}}{\text{فروش}}$$

حاشیه سود خالص

این نسبت، که با تقسیم سود خالص (دریافتی پس از کسر تمام هزینه ها و اضافه کردن تمام درآمدها) بر کل فروش محاسبه می شود، نشان می دهد چه بخشی از فروش کل شرکت به عنوان سود خالص باقی می ماند.

$$\text{نسبت حاشیه سود خالص} = \frac{\text{سود خالص}}{\text{فروش}}$$

بازده حقوق صاحبان سهام

این نسبت، که با تقسیم سود خالص بر کل دارایی ها محاسبه می شود، میزان کارایی شرکت در استفاده از دارایی های خود برای ایجاد سود را نشان می دهد. شرکت هایی با نسبت بالاتر، کارایی بیشتری در تولید سود از دارایی های خود دارند.

تجزیه و تحلیل صورت های مالی

$$\text{نسبت بازده حقوق صاحبان سهام} = \frac{\text{سود خالص}}{\text{میانگین حقوق صاحبان سهام}}$$

کلام آخر

در پایان، درک و تجزیه و تحلیل صورت های مالی از طریق نسبت های مالی گوناگون، یکی از ابزارهای کلیدی و اساسی برای تحلیلگران، سرمایه گذاران و مدیران شرکت ها به منظور ارزیابی دقیق عملکرد مالی و سلامت اقتصادی شرکت ها محسوب می شود. این روش ها امکان ارائه بینش های عمیق تری را فراهم می آورند که فراتر از آنچه به طور مستقیم از اعداد و ارقام قابل درک است، می باشد. به کارگیری این تکنیک ها در تحلیل های بنیادی نه تنها به بهبود تصمیم گیری های مالی کمک می کند، بلکه زمینه ساز درک بهتری از فرصت ها و چالش های پیش روی شرکت در بازارهای مالی می گردد.